

Az újszövetség szolgálói.

(Lelkészszentelés alkalmával Székelykeresztúron 1934. szeptember hó 2-án mondott egyházi beszéd)

Alapige: II. Kor. 3. r. 5—6. v. „A mi alkalmas voltunk az Istentől var, aki alkalmasakká tett minket arra, hogy az *újszövetség szolgálói* legyünk, nem betű, hanem léleké, mert a betű megö, a lélek pedig megelevenít.“

Ebben a szélsőséges vizeken evező világban a lelkipásztori munkát és hivatást illetőleg is egymással homlokegyenest ellenkező kétféle felfogás uralja a lelkeket. Egyik oldalon vannak azok a színvakok, akik az életnek csak anyagi oldalát látják s az anyagvilágon nem tudnak fölülemelkedni. Mint a törtszárnyú madár, állandóan a földön, a porban vergődnek. Nincsen lelki szemük, melynek röntgensugara a külső burkolatokat áttörve, a dolgok és események lényegéhez juthatnának. Ezért nincsenek „látásaik“. Hálójukat állandóan a felszínen tartják s mivel itt halat nem foghatnak, azt hiszik, hogy kihalt a tenger; mert nem látják benne az élőlényeknek ama csodálatos seregét, amelyek most vig kedvvel üzik ártatlan játékaikat, majd pedig véresen harcolják a létért való küzdelmeiket. Mivel így nem tudnak az élet igazi mélységeibe hatolni, nem is láthatják azokat a titkos erőket, azokat a csodálatos lelki hatalmokat, amelyek az életet megtermékenyítik, a történelmet irányítják s az emberi életnek célt, értelmet és értéket adnak.

A felszínen járó eme színvakok szerint a lelkipásztori munka és hivatás régen letűnt babonás időknek értéktelen maradványa, amelynek ma, a technika korában, a gazdasági kultúra századában, a törvény és a betű uralma idején, nincsen semmi értéke és jelen-

tősége. Szerintük a templomokat a világi kulturák központjává kell tenni. A szószékeket foglalják el a demagógok és politikai szónokok. Az orgonák áhítatot keltő bűgását harsogja túl az éhező tömegek lármája. A biblia helyébe kerüljenek a törvénykönyvek. Az Urasztala körül alázatos és bűnbánó hívek helyett foglaljanak helyet a világ ama bölcsei, akik paragrafusokba szedik az élet törvényeit s így jelölik ki a történelem menetének útját. És a papok? Ők azok, akikre ma alkalmazni lehet az evangéliumi példázat királyának mondását: „Barátom, mi módon jöttél ide, holott nincsen menyegzői ruhád?” A pa'ást és reverenda alakuljon át munkásköpennyé. A pap vegyen kezébe kapát, kalapácsot, író tollat vagy festőecsetet. Ezekkel inkább szolgálhatja a jobb jövőt, mint az imádsággal és prédikációval. Ez a mai kornak egyik szélsőséges felfogása.

A másik, amely nem kevésbé káros és veszélyes az, amely a vallás helyébe a szertartást, a lelkiismeret helyébe a törvénykönyvet, a biblia helyébe a hitcikkeket s Isten helyébe a papot teszi. Itt újra meg újra megismétlődik az az eset, amely az Apostolok Cselekedeteinek írója szerint Lisztrában történt, hol a pogány bennszülöttek hallva Pálnak és apostoltársainak lelkes beszédeit és látva szép cselekedeteit, előttük leborulva, öntudatlan elragadtatásban kiáltották: „Az istenek jöttek közénk emberi ábrázatban” és áldozatot akartak nekik bemutatni. Az ilyen helyeken korlátlanul működik az emberi képzelődés s a való élettel nem számolva, misztikus, bűvös erővel ruhazza fel a papot, aki köt és old égen és földön. Olyan, mint voltak a régi sámánok. Bűnöket bocsáthatnak, betegségeket gyógyíthatnak, veszélyeket és ellenséges elemeket távoltarthatnak. Tőlük függ az embernek nemcsak földi boldogsága, hanem mennyei üdvössége is. Itt a hit nem szárnyakat ad, mellyel az ember Istenhez emelkedhetik, hanem bilincs, amely az egyház betűjéhez köt. Ezen felfogás mellett a pap több, mint közönséges ember, sőt még az isteni hatalmat is túlszárnyalja, mert olyan dolgokat tulajdonítanak neki, amilyeneket a világkormányzó Isten bölcsesége sem engedne meg. Ez korunk másik szélsőséges felfogása.

E két felfogás közül valamelyik nem ragadott-e magával titeket, kedves szolgatársaim, akiket most kívánunk szent hivatalosokra ünnepélyesen felavatni? Ezt azért kérdem, mert lelketek nyugalma, munkátok sikere s jövőendő boldogságtok nagy mértékben attól függ, hogy minő fundamentumra építettetek. Fövényre vagy kősziklára.

Látva a világnak a lelkipásztori munka iránt való közönyét és érdemtelenységét, nem nehezül-e lelketekre az az aggodalmas gondolat, hogy lehetetlen feladatra vállalkoztatok? Vagy pedig másfelől látva azt a babonás üszteletet, amellyel sokan a papi hivatalt körülrajongják, nem ragad-e magával az a gondolat, hogy minden egyéni érték nélkül a hivatal és palást megszerzése elégséges arra, hogy a világ részéről megkülönböztetett elbánásban részesüljete? Oh, mert jaj volna nektek, jaj az egyháznak, melynek szolgálatába állottatok, ha eme szélsőséges áramlatok közül bármelyik is magával sodorna! Milyen messzire esnétek attól a hivatástól, amelyre Isten alkalmassá tett s amelyet az evangélium alapján álló unitárius egyház vár tőletek, amelyet az alapige így fejez ki: „A mi alkalmasok voltunk Istentől van, aki alkalmasokká tett minket arra, hogy az *újszövetség szolgálói* legyünk, nem betűé, hanem léleké, mert a betű megöl, lélek az, ami megelevenít“. Igenis, az unitárius lelkésznek Istentől adott hivatása az *újszövetség szolgálata*. Ennek a szolgálatnak két ága van: *szolgálni Istent hittel s az embert szeretettel.*

I.

Mint a föld titkos mélységéből előtörő üde forrás vize, úgy tör ki az emberi lélekből az Isten szolgálatának szent vágyakozása. Ez a szent vágyakozás rombolt és alkotott, teremtett és megsemmisített. Most elszánt forradalmakat szült, amelyek viharként száguldottak végig a világon, s rombolva döntötték fel azokat a bálványokat, melyeket a megelőző századok szeretettel építettek és őriztek, majd pedig különböző fajú népeket tömörített lelki egységbe, hogy közös erővel oltárt építsenek Isten szolgálatára, s reá rakjanak mindent, amit ész és szív, szorgalom és munka teremteni tudott. Ez a szent vágyakozás indította az embert, hogy most testét kinozza és sanyargassa, majd pedig lelkét tökéletesítse, hogy Istenhez legyen hasonlónvá. Ez indította az embert, egyfelől, hogy testét tüzre, máglyára vagy börtönre adja, másfelől, hogy uralkodjék s milliókat lásson lábai előtt. Az isten szolgálatának ez a vágyakozása szülte a történelem folyamán azokat a hősies erényeket, amelyek az embert a világosság és igazság rettenhetetlen bajnokává tették; de ez szülte azokat az elvakult bűnöket is, amelyek kereszt-faragásra, máglyák gyújtására, az inkvizíció borzalmaira vagy keresztes hadjáratok vezetésére indították.

Hát vajjon a mai ember lelkéből kihalt volna az Isten szolgálatának szent vágyakozása? Kiapadt volna a mi lelkünkben az imádság forrása? Nekünk nincsen bánatunk és csalódásunk, melyet orvosolni nem tudunk? Nincsenek sebjeink, melyeket gyógyítani és könnyeink, melyeket letörölni nem tudunk? Nincsen igazságunk és nincsenek eszményeink, amelyeket megvalósítani nem tudunk? A mai kor embere nem tudná énekelni a zsoltárt: Szomjuhozik lelkem az élő Isten után? De igen, testvéreim! Amint a földben rejlő gyökér a tavaszi nap csókjára kihajt, amint a mag külső burkolata az eső cseppjére szétpattan, amint minden ezen a teremtet világon követi a teremtő által beléje oltott életöszönt: úgy keresi az ember ma is az ő Istenét, hogy neki szolgáljon. Az istenszolgálat nem ábránd, nem képzelődés, hanem szent valóság. Olyan, mint a szántás és vetés, melynek nyomában kenyér terem, mint a tudás, mely újabb felfedezésekkel gazdagítja ezt a szegény világot, mint a művész munkája, amellyel testet ad a szépség eszményeinek. Köszik-lára épít az, aki az Isten szolgálatára építi boldogságát.

De, — kérditek talán — melyik az az Isten, akit szolgálunk? Talán életre hívjunk vagy egyet azok közül a régi bálványok közül, amelyeken a történelem szekere, mint valamely gyermekjátékon, úgy átgázolt? Vagy talán éppen az embert ültessük az istenség trónjára s az ő ügyességének és nagyságának mutassunk áldozatot? Vagy annak a felhők felett trónoló hatalmas Jehovának szolgálunk, aki a tenger vizét kétfelé válassza, hogy népét megmentse, s hogy ellenségeit a hullámsirba temesse; aki a Jordán folyót folyásában megállítja, hogy népe száraz lábbal átkelhesen rajta s a napot Gibeonban megállítja, hogy az ellenségét szétverhesse? Vagy ama keleti fántáziában született s a világgal eggyé olvadó ősz elembe helyezük bizalmunkat? Vagy a világon kívülálló szeszélyes hatalom kegyeit keressük, aki a természet törvényeinek felforgatásában és csodatételekben mutatja meg hatalmát? Vagy végül a zsinati végzésekben körülírt egylényegű, de három személyű Isten tiszteletére emeljük oltárokat? Hol van itt az igazi Isten, akit szolgálunk kell?

Ne keressétek ezt az Urat se kelet színes képzelődéseinek a világában, se nyugat aprólékos okoskodásaiban. Ne keressétek se a történelem bizonytalan változásaiban, se a tudomány egyoldalú kitalálásaiban. Hanem forduljatok önmagatokhoz. Figyeljétek lelketek szavára. Ez minden tér és időbeli távolságon át, elvezet az evan-

gélium ama tiszta forrásához, ahonnan az örök élet vize csörgedez. Itt találjátok meg azt az Istent, aki nem csak elhívott, hanem alkalmassá is tett az újszövetség szolgálatára. Itt találjátok meg azt az Istent, aki lélek, akít Jézus Atyánknak nevezett, mert ebben látta kifejezve mindazokat a bensőséges és gyöngéd érzelmeket, melyek az embert Istennel szoros kapcsolatba hozzák. Ez az Isten élő és öntudatos lény, aki célokat tűz az ember és a világ e'ébe; akinek van akarata, amelynek teljesítését megköveteli, aki ítéletet tart, hogy a jót felemelje, a bűnöst lesujtsa. Ez az Isten nem a világ rendjének megzavarásában, nem csodatételekben mutatja meg hatalmát, hanem a világ törvényszerűségében és az erkölcsi világrend fenntartásában. Ő minden életnek forrása Tőle származnak reményeink, benne összpontosulnak eszményeink. Életünk zajló hullámai között Ő a kikötő part, s csalódásaink és megpróbáltatásaink közt atyai kebelén találunk megnyugvást. Ehhez az élő Istenhez imádkozott Jézus, a ti Mesteretek. Ettől meritették atyáitok azt a szent hevületet, azt a hősi fellángolást, melyet az üldözések ki nem olthattak, amelyek annál inkább lobogtak, minél nagyobb szorongatásban voltak. Vagy, ha úgy tetszik, kufassátok át az eget és a földet, tanuljátok végig a történelmet s hatoljatok be a tudományok mélységébe: mindenütt ezt az egy élő Istent fogjátok találni, akinek jobb engedelmeskedni, mint titkainak mélységét kutatni. Az újszövetségnek ezt az élő Istenét szolgáljátok s akkor munkátok nem lesz hiábavaló.

De hogyan? Talán jóillatú áldozatot vigyünk oltárára s azzal engeszteljük ki haragját? Vagy a zsinatok által elfogadott hitcikk megtanulásával keressük kegyelmét? Vagy az egyház által megkívánt szertartások pontos elvégzésével nyugtassuk meg lelkiismeretünket? Vagy az előirt egyházi törvények betűszerű megtartásával szerezzünk érdemeket előtte? Vigyázatok. A betű öl. Istenhez, aki lélek, csak lélekkel lehet közeledni. Az Atyát csak gyermeki hittel és bizalommal tisztelhetjük igazán. Ez a hit legyen lelketeknek magasba lendítő szárnya, amellyel magatok az élő Istenhez emelkedtek, de másokat is oda emelni tudtok. Evvel a hittel mélyítsétek ki hivatalotoknak minden munkáját. Ebből fakadjanak imádságaitok s ezt sugározzák egyházi beszédeitek. Ezt vigyétek magatokkal a bölcsőhöz, a koporsóhoz és az iskolába s evvel bocsássátok útjukra az új házaspárokat, mert csak evvel szolgáljátok igazán a mi Istenünket, ami az újszövetség szolgálatának egyik ága.

II.

A másik : *szolgálni az embert szeretettel.*

Szolgálni az embert! Hát vajjon nem éppen ebben van a mi korunk súlyos betegségének a főforrása? Nem az a legnagyobb bajunk, hogy Istentől elfordulva, az ember szolgálatát tettük az élet céljává s ennek betöltésében keressük hivatásunk betöltését? Minden vágyunk, munkánk és törekvésünk nem oda irányul e, hogy az embert magasra emeljük, hogy jóllétét, kényelmét és külső boldogságát megteremtsük? A tudományok nagyszerű felfedezései, a technika szédületes vívmányai, a művészetek csodálatos alkotásai, a gazdasági és szociális kérdések állandó felszínen tartása mind az emberért vannak. Az embert tekintjük a világ központjának. Mintha a nap csak érte sütne, a föld neki teremne. Mintha az ő igazsága volna az egyetlen igazság, az ő élete az egyetlen élet, s az ő boldogsága az egyetlen boldogság. Itt fajok állanak szemben egymással s pusztító háborút folytatnak az emberi jog nevében. Ott társadalmi osztályok néznek farkas-szemét és kezdenek ádáz tusát az emberi jóllét nevében. Most kimondhatatlan áldozatokat hoznak az egyes országok a fegyveres erő fokozására, majd a világ bölcsei áldozák tudásuk és idejük legjavát az emberi béke megteremtésére. Mindenütt a központ, a cél, az eszmény, az egyetlen valóság az ember, akiért élni érdemes. Hogy lehet hát még jobban szolgálni az embert?

És én mégis az ember szolgálatában látom az újszövetség szolgálatának másik ágát. Ah, de minő más ez a szolgálat, mint amellyel ez a világ kívánja boldogítani az embert. Ne gondoljátok, hogy én érzéketlen vagyok az emberi élet külső javai iránt. Lelkem szerint óhajtom, hogy ne legyen ember és ember között különbség, hogy minden ember emberhez méltó életet éljen, hogy a kenyér és a ruha gondja ne terhelje a lelkeket, hogy a külső jóllét és kényelem minden öröme vegyen körül minden embert, hogy valósuljon meg közöttünk amaz újkori jelmondat, amely minél többnek minél nagyobb boldogságát óhajtja. De a lekipásztortól mégis mélyebb szántást várok. Nekie többnek kell lennie, mint egyszerű gazdasági útmutatónak, szövetkezeti ügyvezetőnek, banktisztviselőnek vagy politikai szónoknak. Nem elégedhetik meg avval, ha az élet hasznossági céljait szolgálja csupán. Nekie az evangélium mélységéig kell le-

szállania és magasságáig felemelkednie, ahol irva van „Nem csak kenyérral él az ember, „s mint használ, ha valaki mind e világot megnyeri is, ha lelkében kárt vall?”

Jézus szerint nem azok boldogok, akiknek „sok esztendőre el-tett javaik“ vannak, hanem a tiszta szívűek, az alázatosak, a bé-kességre igyekezők, az irgalmasok, az igazságot éhezők és szomju-hozók. Mit jelent hát az újszövetség szerint az ember szolgálata? Azt, hogy szívetől tartsd távol a bűn fullánkját; hogy lelkiismeretét tartsd mindig ébren, amely örökös erkölcsi világa fölött; hogy az elbizakodottság és lelki kevélység dudvait irtsad, kapáld és gyom-láld ki lelkéből, hogy annál dúsabban teremjenek a hit, a szerény-ség, az alázatosság és önmegtartózkodás evangéliumi virágai; hogy ébreszd fel lelkében az igazság után való égő szomjúságot; hogy gyűjtsd fel keblében a lelkesedés szent lángját, mely nemes cseleke-detekre ragadja; hogy dönts le keblében az önzés és szűkkeblűség hamis bálványait s emeld fel helyettük az egyetemes emberszeretet oltárát, hogy faji és felekezeti különbség nélkül mindenkiben becslje meg az emberi méltóságot; hogy állíts elébe magasan szárnyaló eszményeket, melyekért élni s ha kell, meghalni is tudjon. Ezek teszik igazán gazdaggá az embert s ezekben áll az igazi ember-szolgálat.

Ezt az evangéliumi szellemet, bármennyire is ellenkezik a mai kor földhözragadt irányzatával, ne kicsinyeljétek le. Ez az a keskeny ösvény, mely az életre viszen. Jól tudom, hogy vannak több sikert biztosító és több elismerésben részesülő pályák és fog-lalkozások. De áldásosabb, a köz javát elősegítőbb, az emberi bol-dogságra és a társadalom békéjére kihatóbb alig van, mint ez az emberszolgálat. Mert nekünk ma nem új tudományokra, nem új politikára, nem új gazdasági rendre, nem új törvényekre, hanem *új emberekre* van szükségünk. Vallásos emberekre, jó emberekre, jellemes emberekre. Mert mit ér a puha, fehér kenyér, ha az a nyugtalan lelkiismeretű ember kezében keserűvé válik? Mit ér a messze kiterjedő birtok, ha azt bűnös ember szántogatja? Mit érnek a zöld mezők, az erdőkoszorus hegyek, ha bennük rablóbandák ütök fel tanyájukat? Mit érnek a magas, emeletes paloták, ha törpe lel-kek laknak bennük? Mit érnek a legkiválóbb jogászai elmével meg-szerkesztett törvények, ha a rosszhiszemű emberek lépten-nyomon

kijátszodják? És mit ér az emberek nagy tömege, ha köztük lámpással sem lehet igaz embert találni?

Az újszövetség szerint szolgálni az embert szeretettel. Ez tesz titeket méltó örököséivé a prófétáknak, apostoloknak, reformátoroknak s azoknak a dicső unitárius elődöknek, akiknek hitét börtön el nem temette, erényeit máglya el nem égette. Ez a szolgálat nem jelent szolgaságot, hanem vezetést és irányítást. Ez az a szolgálat, mely által az utolsók elsőkké lesznek. Az az alázatosság, mely felmagasztal. Azért legyen bár vértanúság vagy az elismerés koszorúja szolgálatotok jutalma, mindig csak előre a hűségben, a szeretetben, az Isten és ember becsületes szolgálatában; mert erre tett titeket alkalmassá az Isten s erre a szolgálatra adja ma áldását az unitárius egyház. Amen.

Vári Albert.

Papszentelő beszéd.

(1934 szeptember 2-án a székeskeresztúri zsinaton.)

Luk. 4. r. 16–19. v.: „És mene Názáretbe, ahol felneveltetett: és bemenvén szokása szerint szombat napon a zsinagógába, felállá olv. sni. És adák neki az Ezsaiás próféta könyvét és a könyvet feltárván, arra a helyre nyitá, ahol ez vala írva: Az Urnak lelke van én rajtam, mivelhogy felkent engem, hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdessem, elküldött, hogy a töredelmes szívűeket meggyógyítsam, hogy a foglyoknak szabadulást hirdessek és a vakok szeméinek megnyilását, hogy szabadon bocsássam a lesujtottakat. Hogy hirdessem az Urnak kedves esztendejét.“

Galilea köves mezején bolyong a nép. Új próféta hírét hallották. Várnak, keresnek, mert óhajtanak valami újat, ami reményt táplál, hitet ébreszt s a lankadt testet új erőhez juttatja.

Nyilvánvaló, hogy Jézust keresik, de Jézust nem találják, mert ő a próféták iskolájában, a pusztában rejtőzik. Önmagát keresi. Lelkével áll harcban s ez a lélek így sóhajt fel: Uram, ne vigy kísértésbe és szabadíts meg a gonosztól. Még nem teljes az erő a győzelemre. Még hiányzik valami. Hiányzik az isteni szót, az az elhívás, mely elől nincs menekvés. Hová forduljon? Töprenkedik magában. És méne Názáretbe, az ő városába. Otthonába. És ott bemene a zsinagógába. Az Isten házába, amelyről megmondott, hogy a menyország kapuja. Ez kellett nyugtalan lelkének.

Itt az ifjú lelke, az erőt és megnyugvást kereső lélek találkozott az erős, a tökéletes lélekkel. És megtörtént a nagy átalakulás.